

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гэлбрейт Дж. Экономические теории и цели общества / Дж. Гэлбрейт. – М. : Прогресс, 1976. – 406 с.
2. Ерохин С. А. Синергетическая парадигма современной экономической теории / С. А. Ерохин // Актуальні проблеми економіки. – 2001. – № 1. – 2. – С. 4–17.
3. История экономических учений : учеб. пособие / ред. В. Автономов. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 784 с.
4. Клейнер Г. Нанозкономика / Г. Клейнер // Вопросы экономики. – 2004. – № 12. – С. 79–80.
5. Корнаи Я. Системная парадигма / Я. Корнаи // Вопросы экономики. – 2002. – № 4. – С. 4–22.
6. Парсонс Т. Система современных обществ / Толкотт Парсонс ; пер. с англ. Л. А. Седова, А. Д. Ковалева; науч. ред. пер. М. С. Ковалева. – М. : Аспект Пресс, 1998. – 270 с.
7. Поллак Р. Трансакционный подход к изучению семьи и домашнего хозяйства / Роберт Поллак // THESIS. – 1994. – № 6. – С. 50–73.
8. Примостка Л. Системний підхід та системний аналіз в економічних дослідженнях / Л. Примостка // Ринок цінних паперів України. – 2003. – № 9–10. – С. 19–23.
9. Станкевич Ю. Ю. Домогосподарство в ринковій економічній системі та його відображення у світовій економічній думці ХХ століття / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук / Ю. Ю. Станкевич. – К., 2010. – 19 с.
10. Степаненко С. В. Інституціональний аналіз економічних систем (проблеми методології) : монографія / С. В. Степаненко. – К. : КНЕУ, 2008. – 312 с.
11. Юдин Э. Г. Методология науки. Системность. Деятельность / Э. Г. Юдин. – М. : Эдиториал УРСС, 1997. – 459 с.

УДК 336.02

Сюркало Б.І.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України»***Омардібірова П.Н.***студентка,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України»***ПІДХОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА ОСНОВІ ПОРІВНЯННЯ ДОСВІДУ
УКРАЇНИ ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ****APPROACHES DETERMINE THE FINANCIAL SUSTAINABILITY
OF LOCAL BUDGETS BY COMPARING THE EXPERIENCE
OF UKRAINE AND THE RUSSIAN FEDERATION****АНОТАЦІЯ**

Проведено порівняльний аналіз українських та російських моделей та коефіцієнтів для визначення фінансової стійкості місцевих бюджетів. Встановлено та проаналізовано відмінності досліджуваних методик та розрахунків. Проведено адаптацію показників та запропоновано авторську методику. Авторські пропозиції дозволяють чітко та однозначно визначити фінансовий стан бюджету, визначити рівень фінансової стійкості. Запропонована методика також надає можливість вдосконалити міжбюджетні відносини та модель розрахунку обсягів міжбюджетних трансфертів.

Ключові слова: місцевий бюджет, фінансова стійкість, видатки бюджету, власні доходи бюджету, закріплені доходи бюджету, міжбюджетні відносини.

АННОТАЦИЯ

Проведен сравнительный анализ украинского и российских моделей и коэффициентов для определения финансовой устойчивости местных бюджетов. Установлены и проанализированы различия исследуемых методик и расчетов. Проведена адаптация показателей и предложена авторская методика. Авторские предложения позволяют четко и однозначно определить финансовое состояние бюджета, определить уровень его финансовой устойчивости. Предложенная методика также позволяет усовершенствовать межбюджетные отношения и модель расчета объемов межбюджетных трансфертов.

Ключевые слова: местный бюджет, финансовая устойчивость, расходы бюджета, собственные доходы бюджета, закрепленные доходы бюджета, межбюджетные отношения.

ANNOTATION

A comparative analysis of Ukrainian and Russian models and factors for determining the financial sustainability of local bud-

gets. Determined and analyzed differences of the studied methods and calculations. An adaptation of the parameters and the authorized methods. Copyright offer can clearly and unambiguously determine the financial position budget, determine the level of financial stability. The method also provides an opportunity to improve intergovernmental relations and model of the equalization transfers.

Key words: local budget, financial stability, budget spending, own revenues, fixed revenues, intergovernmental relations.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Процес удосконалення підходів до формування бюджетів дозволяє на більш високому рівні забезпечити відкритість, прозорість бюджетного процесу, а також ґрунтовний розподіл суспільних благ між територіальними громадами.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає, що фінансовою основою місцевого самоврядування є доходи місцевих бюджетів.

Отже, слід зазначити, що зміцнення доходної частини місцевих бюджетів здійснюється тільки шляхом збільшення власних джерел і частини закріплених за ними податків, зборів і платежів. Практика ж свідчить про те, що основна частина доходів місцевих бюджетів формується лише шляхом перерахування міжбюджетних трансфертів, і цим самим не приділяється

належна увага розвитку фінансової самостійності місцевого самоврядування.

Зростання ролі місцевих органів влади в управлінні фінансовими ресурсами держави сприяє вирішенню численних проблем у сфері місцевих бюджетів в Україні, а забезпечення місцевого самоврядування стабільними і достатніми фінансовими ресурсами, що в свою чергу є запорукою становлення дієздатного та ефективного місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема визначення фінансової стійкості місцевих бюджетів в Україні, порівняно з іншими країнами світу знаходиться лише на початковій стадії. Існуюча кількість теоретичних підходів компенсується низькою кількістю практичних рекомендацій. Такі науковці, як Сукач, у своїй роботі розглядає методики визначення фінансової забезпеченості регіону [1]. Т. Ю. Коритько розглядає методи оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів [2]. С.В. Зенченко було розроблено такі показники як рівень бюджетного фінансування та коефіцієнт бюджетного фінансування [3]. О. Західна розглядає проблему стійкості територіальних систем [4]. О. Б. Снісаренко досліджував практичні аспекти щодо визначення оптимуму міжбюджетних трансфертів [5]. Всі ці науковці опирались на досвід та розробки російських науковців. Проте вони не брали до уваги те, що вітчизняна бюджетна система значно відрізняється від російської.

Постановка завдання. Основною метою дослідження є порівняння закордонних та вітчизняних підходів щодо визначення фінансової стійкості місцевих бюджетів та застосування досвіду на теренах України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід зазначити, що основним документом, що регулює міжбюджетні відносини є Бюджетний кодекс. Згідно з яким, міжбюджетні відносини – це відносини між державою, Автономною Республікою Крим та місцевим самоврядуванням щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією та законами України [6].

Основні складові системи міжбюджетних відносин, серед яких: підтримка «бідних територій»; забезпечення бюджетів доходами, достатніми для виконання покладених на них завдань; вилучення коштів у відносно «багатих» територій; розмежування видатків бюджетів відповідно до розподілу повноважень; різні форми взаємовідносин, що виникають у процесі виконання бюджетів. Тобто в Бюджетному кодексі України зазначено, що трансферти отримують економічно нерозвинені регіони, в той час коли в Україні – майже всі місцеві бюджети отримують фінансування і це є основним джерелом формування бюджету органів місцевого самоврядування.

Відповідно до статті 7 Бюджетного кодексу України одним із принципів бюджетної сис-

теми є принцип самостійності, згідно з яким державний бюджет України і місцеві бюджети самостійні. Одним з основних факторів розширення ролі місцевого самоврядування є децентралізація державної влади, яка зводиться до реформування бюджетної системи в напрямку формування всіх її ланок як автономних і фінансово спроможних виконувати прийняті бюджетні повноваження.

В Україні було прийнято децентралізовану модель міжбюджетних відносин, що істотно підвищило питому вагу місцевих бюджетів. Але сучасна модель взаємовідносин бюджетів має всі ознаки централізованої бюджетної системи, приблизно 60% бюджетних видатків здійснюються з Державного бюджету України, що свідчить про значну частку централізації бюджетних коштів.

Поєднання принципів централізму і повної фіскальної децентралізації стало основою для розробки сучасних теоретичних концепцій організації міжурядових фінансових відносин. Досвід використання централізованого регулювання міжбюджетних відносин Україна має з часів Радянського Союзу. Зараз Бюджетний кодекс визначає нову систему міжбюджетних відносин на принципах подальшої децентралізації повноважень між різними рівнями органів влади.

Важливим показником децентралізації бюджетної системи є частка трансфертів бюджету центрального рівня в бюджетах місцевого самоврядування. За їх питомою вагою в доходах місцевих бюджетів можна визначити ступінь залежності від державного бюджету.

Оскільки місцеві бюджети не в змозі самостійно забезпечувати власні потреби, то формування необхідного обсягу доходів місцевих бюджетів здійснюється за допомогою надання бюджетних коштів з державного бюджету.

Проаналізуємо обсяг доходів і видатків місцевих бюджетів протягом 2008-2010 рр. для визначення забезпеченості місцевих бюджетів власними ресурсами (рис. 1).

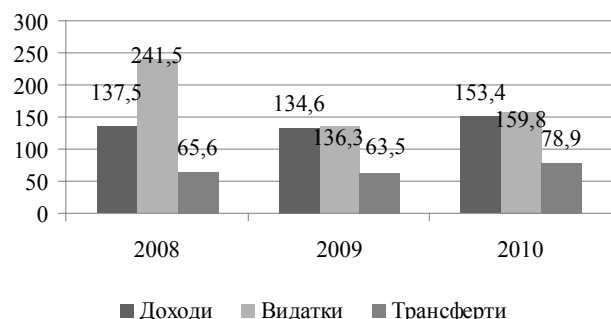

Рисунок 1. Аналіз доходів, витрат і трансфертів місцевих бюджетів України протягом 2008-2010 рр. млн. грн.

Аналіз даних показує, що витрати в 2008 році значно перевищують доходи, однак з 2009 по 2010 рр. показники дещо зрівнялися, що свід-

чить про зрівноважування дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів. Згідно рисунку 1 можна зробити висновок, що витрати мають циклічний характер, і зменшилися в 2010 році по відношенню до 2008 року на 33,8% у той час як доходи за відповідний період зросли на 16%. Щодо обсягу трансфертів, які передаються з державного бюджету до місцевих, то слід зазначити, що їх питома вага в доходах збільшилася на 24%.

Рисунок 2. Аналіз доходів, витрат і трансфертів консолідованих бюджетів Росії протягом 2008-2010 рр. млн. руб.

Також розглянемо структуру міжбюджетних відносин для аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів на малюнку 3.

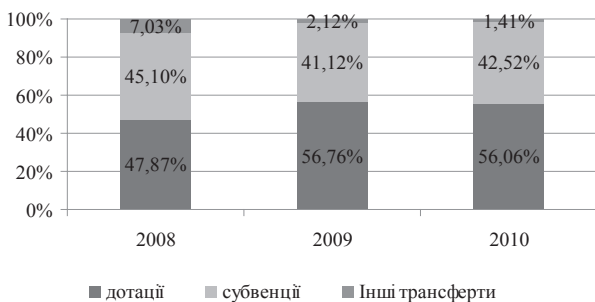

Рисунок 3. Структура міжбюджетних відносин України протягом 2008-2010 рр.

Здійснивши аналіз структури міжбюджетних відносин можемо відзначити, що в 2010 році міжбюджетні трансферти надавались місцевим бюджетам у розмірі 78881,34 тис. грн., що на 24,06% більше ніж у 2008 році. Обсяг дотацій становить 56%, що в порівнянні з торішнім показником менше на 0,76%. Обсяг субвенцій становить 43% (на 1,88% більше ніж у минулому році) (рис. 4).

У сучасних умовах є невідповідність обсягу доходів місцевих бюджетів та реальних потреб у фінансуванні поточних витрат. Через недостатню ресурсну базу місцеві бюджети не в змозі повною мірою профінансувати потреби розвитку територій.

Нелогічним є те, що трансферти отримують абсолютно всі регіони, в той час, як теоретичної метою трансфертів є підтримка тільки тих

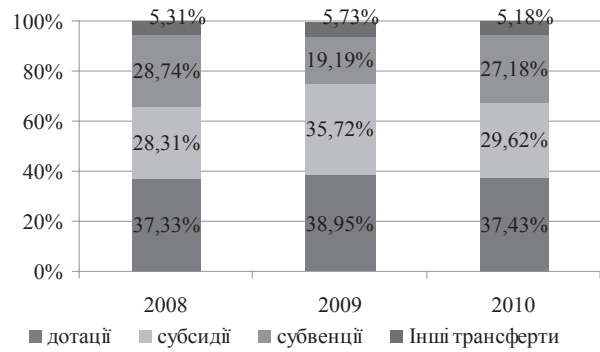

Рисунок 4. Структура міжбюджетних відносин Росії протягом 2008-2010 рр.

регіонів, які цього потребують. Великі обсяги трансфертів в Україні свідчать про недостатність власних доходів місцевих бюджетів, а значна залежність місцевих бюджетів від трансфертів з державного бюджету – свідчить про нестабільний розвиток стійкості місцевих бюджетів.

Поняття фінансової стійкості бюджетів було вперше запропоновано академіком Г. Б. Поляком [7]. На думку вченого, рівень стійкості місцевого бюджету визначається обсягом коштів необхідних для забезпечення мінімальних бюджетних витратків. При цьому під мінімальними бюджетними витратками розуміються кошти, передбачені в бюджеті для фінансування гарантованих коштів із життєзабезпечення населення.

Інший підхід проведення аналізу фінансової стійкості бюджетів пропонує В. В. Іванов, який вважає за доцільне проводити його в розрізі показників, що характеризують доходи і витрати бюджетів [8]. Таким чином, стійкість місцевого бюджету можна сформулювати як стан доходів і витрат бюджету, їх структура і динаміка, які забезпечують органам місцевої влади можливість повного, своєчасного і незалежного від інших бюджетних рівнів виконання своїх зобов'язань, сприяє збалансованому розвитку економіки та соціальної сфери. Для збереження стійкості місцевого бюджету його структура повинна забезпечувати необхідні потреби регіонального господарства і населення, зокрема сприяти соціально-економічному розвитку регіону.

Фінансова стійкість регіонів характеризується наявними ресурсами і відображає здатність місцевих органів влади виконати покладені на них завдання, тобто фінансову забезпеченість можна трактувати як збалансованість між потребами регіону та його можливостями. Тому проаналізуємо обсяг доходів з обсягом витратків і визначимо їх рівень стійкості.

Як свідчать дані, обсяг витратків України перевищує доходи протягом всього аналізованого періоду, що є негативною тенденцією розвитку місцевих бюджетів. Щодо Росії, то слід зазначити, що витратна частина переважала над дохідною лише в 2008-2009 рр., а вже в 2010 році політика держави була спрямована на зрівноважування витрат з доходами.

Проведемо аналіз показників фінансової стійкості місцевих бюджетів для визначення їх самостійності.

Таблиця 1
Показники фінансової стійкості місцевих бюджетів

Назва коефіцієнта	Методика розрахунку	Інтерпретація показника
Коефіцієнт самостійності	Власні доходи / Загальна сума доходів	Показує ступінь залежності фінансових можливостей місцевих органів влади при фінансуванні видатків місцевого бюджету від трансфертів з державного бюджету (від 0,2 – до 0,5)
Коефіцієнт фінансової залежності	Загальна сума доходів місцевого бюджету / Власні доходи	Показник зворотний коефіцієнту самостійності
Коефіцієнт бюджетного покриття	Власні доходи органів місцевого самоврядування / Мінімальні видатки місцевих бюджетів	Показує відповідність доходів місцевих бюджетів і повноважень, покладених на місцеві органи влади
Коефіцієнт дотаційності	Обсяг трансфертів / Загальна сума доходів місцевого бюджету	Показує ступінь залежності місцевих органів влади від фінансування з державного бюджету

Проведемо розрахунки відповідних показників в Україні та Росії за період 2008-2010 рр., Дані яких надані в таблиці 2.

Аналіз показників фінансової стійкості місцевих бюджетів показав, що практично всі показники запропонованої методики різняться. Коефіцієнт фінансової залежності, значення якого коливаються в межах 2-3, свідчить про велику, майже 100% залежність місце-

вих бюджетів від політики центральної влади і нездатність організувати розвиток територій згідно умов господарювання і фінансового потенціалу. Коефіцієнт дотаційності є низьким. Коефіцієнт фінансової самостійності незалежно від рівня розвитку територій дорівнює від 0,31 до 0,34, при оптимальних межах від 0,2-0,5, що свідчить про середній рівень фінансової стійкості.

Що стосується показників оцінки фінансової стійкості консолідованих бюджетів Російської Федерації, то показники характеризуються високими показниками абсолютно по всіх коефіцієнтах.

Отже, розраховані показники свідчать про те, що місцеві бюджети України не мають достатньої стійкої фінансової самостійності.

Враховуючи необхідність зміцнення доходної бази місцевих бюджетів, підвищення ступеня їх фінансової незалежності, для України доцільно внести такі зміни:

1. Збільшити джерела надходжень, що спрямовуються на виконання власних повноважень місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування. Згідно з чинним бюджетним законодавством, розподіл податків за рівнями бюджетної системи не вирішує проблеми досягнення збалансованості місцевих бюджетів без участі зустрічних фінансових потоків. Для максимального їх зменшення, що буде відповідати принципам фінансової незалежності місцевих органів влади, доцільним буде такий розподіл доходів між рівнями бюджетної системи, при якому значно підвищиться рівень їх власних доходів.

2. Формування децентралізованої моделі організації міжбюджетних відносин, має ґрунтуватися на таких принципах, як закріплення в законодавчому порядку розподілу дохідних джерел для виконання видаткової частини бюджету, розширення прав місцевих органів влади при формуванні власних бюджетів, розвиток фінансової автономії місцевого самоврядування.

Таблиця 2

Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів

Назва коефіцієнта	2008		2009		2010		Ступінь стійкості	
	Україна	Росія	Україна	Росія	Україна	Росія	Україна	Росія
Коефіцієнт самостійності	0,34	0,79	0,33	0,75	0,31	0,78	середній	високий
Коефіцієнт фінансової залежності	2,94	1,24	3,03	1,34	3,22	1,27	низький	високий
Коефіцієнт бюджетного покриття	0,306	0,78	0,521	0,71	0,504	0,76	середній (норма)	високий
Коефіцієнт дотаційності	0,463	0,20	0,472	0,25	0,495	0,21	низький	високий

3. Розширення ресурсної бази регіонів завдяки закріпленню за місцевими бюджетами коштів, достатніх для виконання власних і делегованих повноважень органами місцевої влади, зростання ролі місцевих податків і зборів у соціально – економічному розвитку регіонів.

4. Організація ефективного казначейського обслуговування місцевих бюджетів та контролю за використанням місцевими органами влади фінансових ресурсів, що надаються у вигляді трансфертів.

5. Встановлення чітких меж розподілу відповідальності за видатками між органами державної та місцевої влади.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, в Україні існує невідповідність законодавчо закріпленої моделі міжбюджетних відносин з фактично наявною, що призводить до неефективного управління бюджетними ресурсами. Проведення реформ міжбюджетних відносин має базуватися на заздалегідь визначених принципах і єдиних підходах і забезпечуватися прийняттям відповідних законодавчих актів на рівні всіх гілок влади. Реформування міжбюджетних відносин дозволить країні створити регіональну економіку, яка стабільно роз-

вивається, і ефективно розподіляти кошти як на державному, так і на місцевому рівні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сукач О. Методика визначення фінансової забезпеченості регіону [Текст] / О. Сукач // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – С. 449-453.
2. Коритько Т. Ю. Методи оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів [Текст] / Т. Ю. Коритько // Економічний простір. – 2008. – № 12/1. – С. 140-145.
3. Зенченко С. В. Финансовая обеспеченность региона и современные подходы к её оценке [Текст] / С. В. Зенченко // Вестник Северо-Кавказского государственного технического университета. – 2009. – № 2 (19). – С. 6-12.
4. Західна О. Р. Дослідження стійкості фінансової системи регіонального рівня [Текст] / О. Р. Західна // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету у Україні. – 2009. – Вип. 19.6. – С. 170-176.
5. Снісаренко О. Б. Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів [Текст] / О. Б. Снісаренко, А. О. Гавриленко, О. В. Гребенікова // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. / Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т» ; редкол.: І. В. Чумаченко (голов. ред.) [та ін.]. – 2010. – № 1(9). – С. 18-27.
6. Бюджетный кодекс України [Текст]. – К. : Кондор, 2004. – 92 с.
7. Бюджетная система России : учебник для вузов [Текст] / Под ред. Г. Б. Поляка. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 540 с.
8. Иванов В. В. Муниципальный менеджмент [Текст] / В. В. Иванов, А. И. Коробова. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 250 с.

УДК 654.07:331.101

Темнюк Т.О.

*аспірант кафедри економічної теорії,
Херсонський державний університет*

ВИЗНАЧЕННЯ СТРУКТУРИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

DETERMINING THE STRUCTURE OF THE ORGANIZATIONAL CULTURE OF CORPORATE ENTERPRISES

АНОТАЦІЯ

Категорія організаційної культури є однією з найбільш обговорюваних тем сучасного менеджменту. На сьогоднішній день виникає необхідність поглибленого вивчення структури організаційної культури корпоративних підприємств. Визначення структури дає можливість ефективного поєднання воедино різних сфер діяльності підприємства, і в першу чергу перспектив клієнтських відносин, внутрішніх перспектив бізнесу, інноваційних перспектив, фінансових перспектив. У цьому контексті питання визначення структури організаційної культури корпоративних підприємств набувають актуальності.

Ключові слова: корпоративна культура, корпоративне підприємство, культура, організаційна культура, організація, складові організаційної культури, структура організаційної культури.

АННОТАЦИЯ

Категория организационной культуры является одной из самых обсуждаемых тем современного менеджмента. В настоящее время возникает необходимость углубленного изучения структуры организационной культуры корпоративных предприятий. Определение структуры дает возможность эффективного сочетания воедино различных сфер деятельности

предприятия, и в первую очередь перспектив клиентских отношений, внутренних перспектив бизнеса, инновационных перспектив, финансовых перспектив. В этом контексте вопросы определения структуры организационной культуры корпоративных предприятий приобретают актуальность.

Ключевые слова: корпоративная культура, корпоративное предприятие, культура, организационная культура, организация, составляющие организационной культуры, структура организационной культуры.

ANNOTATION

Category of organizational culture is one of the most discussed topics of modern management. Currently, there is a need in-depth study of the structure of the organizational culture of corporate enterprises. Determining the structure enables efficient combination together different spheres of business, and especially the prospects of customer relations, internal business prospects, innovative perspectives financial prospects. In this context, the issues of determining the structure of the organizational culture of corporate enterprises acquire relevance.

Key words: corporate culture, corporate enterprise, culture, organizational culture, organization, parts of organizational culture, structure of organizational culture.